

ŠOLSKI CENTER NOVA GORICA
GIMNAZIJA IN ZDRAVSTVENA ŠOLA

Seminarska naloga pri predmetu zgodovina
Grška mitologija

PROGRAM: Tehniška gimnazija

Nova Gorica, april 2014

1. UVOD

Mitov je veliko in vsak si lahko mit predstavlja po svoje. V seminarski nalogi bodo miti opisani tako kot so si jih predstavljali avtorji virov iz katerih sem črpal vsebino in se mogoče ne bodo ujemali z vašim dojetjem mita.

2. KAJ JE GRŠKA MITOLOGIJA IN KDO JO PREUČUJE ?

Grška mitologija je mitologija iz časa antične Grčije, sestavljena je iz več mitov, mit pa je literarna zvrst z veliko značilnostmi pripovedke, v njih poskušajo pojasniti zlo in smrt ali odnos časa do večnosti, opisujejo tudi konec ali začetek sveta ter dejanja junakov določene kulture. Grki so verjeli v več bogov torej so imeli politeistično vero. Proučevalci grške mitologije se imenujejo mitografi.

3. NASTANEK SVETA IN BOGOV

Pesnik Heziod je napisal delo z naslovom Teogonija, ki v grščini pomeni nauk o izvoru bogov. Po njegovem mnenju naj bi iz Kaosa – praznine in megle nastala Gea – Zemlja, Uran – nebo, Pont - morje, Tartar – temno brezno pod zemljo in Eros – ljubezen. Gaja je nato rodila Titane: šest moških in šest ženskih velikanov (Titani in Titanide), tri orjaške enočke Kiklope in storoke velikane Hekatonhejre.

Štirje Titani so se oženili s svojimi sestrami Titanidami; ti štirje pari so bili:

- Okean + Tetida = 3.000 rek in studencev in 3.000 morij
- Kojos + Fojba = Leto + Zevs = Apolon, Artemida
- Hiperion + Teja = Helij (Sonce), Selena (Mesec), Eos (Zora)
- Kronos + Rea = Zevs, Had, Pozejdon, Hera, Demetra, Hestija

Uran, bog neba, naj bi bil v začetku najvišji bog. Ker so se njegovi otroci Kiklopi dvigovali proti njemu, jih je vrgel v podzemlje (Tartar). Gei pa to ni bilo prav, zato je nagovorila Titane, naj rešijo svoje brate. Na to je pristal samo Kronos, najmlajši med njimi. Geia je dala Kronosu srp, skovan iz železa iz globin zemlje, s katerim je skopil očeta. Iz Uranove krvi so se rodile boginje maščevanja Erinije, Giganti in Melijske nimfe (nimfe drevesa jesena, iz katerega so izdelovali morilske sulice).

Kronos je premagal Urana, prevzel oblast v svoje roke, rešil brate in se oženil z Reo.

Ker je Kronosu umirajoči Uran napovedal, da ga bo doletela enaka usoda kot njega – iz prestola ga bodo vrgli lastni otroci, je ta v strahu pred uresničitvijo prerokbe vse otroke takoj po rojstvu požrl. Tej usodi je ušel samo Zevs, saj ga je Rea rodila v veliki tajnosti v neki votlini na otoku Kreta, Kronosu pa namesto otroka podtaknila v cunje zavit kamen. Kronos je tako namesto otroka požrl kamen. Medtem je Zevs odraščal med Nimfami na Kreti, nekatere zgodbe pripovedujejo tudi o tem, da naj bi zanj skrbela koza Amalteja.

Ko je Zevs odrasel, se je uprl Kronosu. Najprej je osvobodil svoje brate in sestre, ki so kot nesmrtna božanska bitja živeli v njegovem trebuhu. Prisilil je očeta, da jih je izbljuval. Sledila je borba med Zevsom in Kronosom. Zevsu so v boju pomagali: nekateri Titani, brata Had in Pozejdon, pa tudi Kiklopi, ki jih je osvobodil iz podzemlja in storoke pošasti Hekatonhejri, ki jih je prav tako osvobodil. Ko je premagal še Gigante, si je Zevs zagotovil dokončno oblast nad Olimpu. Seveda pa ni pozabil na pomoč obeh bratov. Z žrebom so si razdelili oblast nad svetom. Tako je Zevsu pripadla oblast nad nebom in zemljo, Pozejdon je zavladal morjem, Had pa podzemlju. Kljub vsemu pa je Zevs obveljal za najvišjega grškega boga.

Včasih zasledimo prepričanje, da so vsi bogovi živeli na Olimpu, vendar jih je tam prebivalo samo 12, ostali pa so bili razkropljeni po svetu.

Med dvanajst velikih bogov, ki prebivajo na Olimpu (kakor jih navaja Homer), spadajo: oče bogov Zevs, njegova žena Hera, boginja modrosti Atena, boginja lepote in ljubezni Afrodita, bog vojne Ares, bog morja Pozejdon, boginja ognjišča Hestija, boginja rodovitnosti Demetra, božanski kovač Hefajst, glasnik bogov Hermes ter bog vedeževanja, svetlobe in navdihovalec pesnikov Apolon.

4. DOBA BOGOV IN SMRTNIKOV

To je obdobje ko so bogovi ustvarili človeka. Grška mitologija govori o tem da so bogovi želeli ustvariti bitja podobna njim le z eno razlik in sicer da so umrljiva. Za nastanek je odgovoren Prometej, Zevsov bratranec. Ko je stopil na Zemljo je iz nekaj ilovice, ki jo je namočil v reki zgnetel in naredil lik podoben bogovom. Da bi ta kip oživel si je pri vsaki živalski duši sposodil dobre in slabe lastnosti ter jih zaprl v človekove prsi. Atena je bila Prometejeva prijateljica in je zato v napol oživiljen lik vdahnila božanskega boga. Toda ljudje niso znali uporabljati razuma, zato je bil Prometej tisti, ki jih je naučil brati, pisati, ustvarjati. A bogovom iz Olimpa to ni bilo po godu, saj jih ljudje, ki so sedaj znali vse, niso več častili.

Zevs, vladar bogov, je Prometeja posvaril, naj ljudi nauči tudi častiti bogove, drugače jih bo doletela strašna usoda. Prometej je Zevsu obljubil, da jih bo naučil tudi to, a v resnici ga je hotel skrivoma ogoljufati. Ubil je bika in meso zložil na en kup in ga prekril s kožo in želodcem. Na drugi kup je zložil kosti, ter jih prekril z mastjo, da bi bil ta kup videti večji in boljši. Nato je bogove pozval, naj si izberejo kup, ki naj bi predstavljal vse tisto, kar bi ljudje bogovom darovali. Zevs je izbral kup s kostmi in od takrat naprej so ljudje bogovom darovali samo ničvredne kosti, vse boljše dele pa so obdržali zase. Zevsa je Prometej s tem dejanjem razjezil in za to predrznost je sklenil, da bo ljudem vzeml njihov vir življenja – ogenj. Ko so ljudje izgubili ogenj, se je za njih začelo obdobje nesreče. Prometej je hotel nastalo situacijo rešiti, zato se je ponoči splazil na goro Olimp v zlato palačo vladarja Zevsa in skrivoma odvzel malo ognja z Zevsovega ognjišča ter ga prinesel ljudem nazaj. Ko je Zevs to videl, je pobesnel in ljudem namenil novo kazen. Bog Hefajst je naredil kip prelepe mladenke, ki jo je boginja Atena oblekla, Afrodita ji je dala nadzemljsko milino, Hermes ji je daroval milo besedo in lep glas. Zevs je deklico opremil z zlato skrinjico (ali vrčom) in jo poimenoval Pandora (z vsem obdarjena) in jo poslal na Zemljo k Prometejevemu bratu Epimeteju. Slednjemu radovednost ni dala miru in je prosil Pandoro, če lahko odpre skrinjico. Takoj ko je ona to storila, so iz skrinjice prilezle bolezni, bolečine, siromaštvo in druge nadloge, ki so zajele ves svet. Pandora se je ustrašila in hitro zaprla skrinjico, a vsebina je že bila razpršena po svetu. V skrinjici je ostalo le še upanje. Zevs se je znesel tudi nad Prometejem. Hefajst ga je skupaj s svojimi pomočniki prikoval z najtrdnjšimi in najtežjimi verigami k visoki skali na pogorju Kavkaza, kjer je visel med nebom in Zemljo na skali. A trmasti Prometej se ni pokoril in ni prosil za milost. Ko je Zevs videl, kako trmast je nespokorjeni Prometej, je nadenj poslal orla, ki mu je vsak dan z ostrim kljunom kljuval iz telesa jetra, ki so vsako noč spet zrasla. A Prometej vseeno ni klonil. Po stoletjih, ki jih je Prometej preživel v mukah in osamljenosti je mimo prišel Zevsov sin Heraklej, ki je najprej ubil orla, nato pa osvobodil Prometeja. A da bi bilo izpolnjeno Zevsovo prekletstvo, je moral Prometej nositi železni prstna, v katerega je bil vkovan košček kamna iz kavkaške skale.

5. DOBA JUNAKOV

Obdobje v katerem so živeli junaki imenujemo doba junakov. Pesniki so ustvarili veliko zgodb in poezij za bolj poznane junake in dogodke.

Po vzponu dobe junakov so bogovi in junaki predstavljali sakralno sfero in se uveljavljali skupaj v prisegi in molitvi. V nasprotju z dobo bogov se lahko junaki znova in

znova dvignejo iz vojske umrljivih, medtem ko bogovi ne rojevajo in umirajo znova in znova. Druga razlika je ta da junak postane središče skupine, medtem ko so bogovi vedno višje od ljudi. Za prvega junaka in začetnika dobe junakov se šteje Herakleja. Pod to dobo se šteje tudi Trojanski mit.

6. PRIMERJAVA GRŠKIH IN RIMSKIH BOGOV

GRŠKI BOGOVI	RIMSKI BOGOVI
Zevs	Jupiter
Atena	Minerva
Hera	Junona
Pozejdon	Neptun
Demetra	Cerera
Dioniz	Dioniz
Afrodita	Venera
Artemida	Diana
Apolon	Apolon
Hefajst	Vulkan
Hermes	Merkur
Ares	Mars

Skoraj vsak bog ki je imel ime in je obstajal v Grčiji je obstajal tudi v Rimu le z drugačnim imenom in zgodovino.

7. KONEC VEROVANJA V BOGOVE

Mitologija je bila del vsakdanjega življenja. Grki so na njo gledali kot del njihove zgodovine. Mite so uporabljali za razlago različnih naravnih pojavov, ki jih niso znali drugače razložiti. Bilo jim je v ponos če so lahko izsledili da je nekdo potomec boga ali junaka. Potem ko se je razvila filozofija, zgodovina in racionalizem v 5.st.pr.Kr. so miti postajali negotovi in o njih so začeli dvomit, vendarle pa so se miti ohranjali v lokalnih kulturah. Še naprej so vplivali na pesništvo in slikarstvo. Vse več reči so začeli raziskovati in počasi se je določene mite ovrglo.

8. ZAKLJUČEK

Grška mitologija je zelo zapletena, in kot sem že v uvodu napisal se vsi o določenih mitih ne morejo strinjati. Prav tako ne moremo vedeti ali so ta bitja res obstajala. Lahko sklepamo da niso, vendar pravih dokazov o tem nimamo.

9. VIRI IN LITERATURA

- <http://www.zgodovinarka.si/grska-vera-in-mitologija/>
- http://sl.wikipedia.org/wiki/Mit#Gr.C5.A1ka_mitologija
- <http://sl.wikipedia.org/wiki/Heziod>
- http://sl.wikipedia.org/wiki/Gr%C5%A1ka_mitologija
- http://en.wikipedia.org/wiki/Greek_mythology#Age_of_gods_and_mortals
- <http://pgd-zbk.si/o-drustvu/zgodovina-gasilstva/anticna-mitologija-in-sege-ter-navade/>
- http://www.druga.org/~inf10708/1b/1b1OzimicNina/GRSKI_BOGOVI_IN_MITOLOGIJA1.pdf
- <http://w-duffy0912-good.blogspot.com/2010/09/age-of-gods-and-mortals.html>
- <http://spolzgad.wikispaces.com/Mitologija>
- S. Berzelak, STARE DOBE, Zgodovina za 1. letnik gimnazij, Modrijan založba, d.o.o., Ljubljana 2006
- Leksikon Cankarjeve založbe (1994). Ljubljana
- Otto, F.W.(1998). Bogovi Grčije. Ljubljana